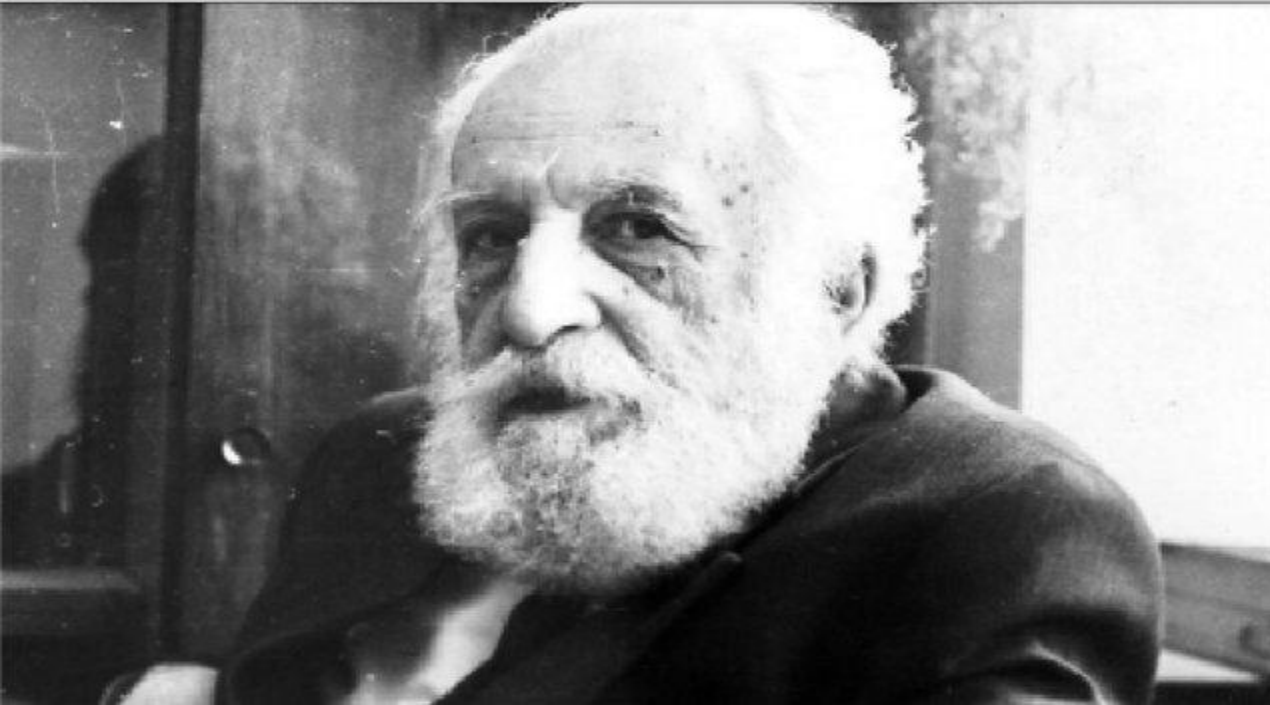

Қазақстан химиктері

Қазақстандық химик

ғалымдар - Қазақстанда химия ғылымының дамуына аянбай еңбек сіңіріп, аттары әйгілі болған ғалымдар көп. Солардың ішінен *Е. Н. Әзірбаев, Ә. Б. Бектұров, Б. А. Бірімжанов, М. А. Горяев, М. Т. Козловский, С. Р. Рафиқов, Д. В. Сокольский, О. А. Сонгина, М. И. Усанович, Т. К. Шомбалов, Ш. Б. Батталова, Б. А. Жұбанов, Е. Е. Ерғожин, Г. Д. Закұнбаева, А. Ш. Шәріпқанов*, т. б. химия ғылымы докторларының осы ғылым саласына қосқан үлесі зор. Қазақ тілінде жоғары оқу орындарына арналған тұңғыш оқулықтар, оқу құралдары және орысша-қазақша сөздіктер жазған химик-ғалымдар: *К. Аханбаев, Б. А. Бірімжанов, И. Нұғыманов, Ш. Ш. Шаяхметов, Н. Н. Нұрахметов, Ж. Ө. Шоқыбаев, Х. Д. Молдағалиев, С. Т. Омаров*, т. б

Михаил Ильич Усанович

1894-1981

Қазақстан ғылым академиясының ғалымы, химия ғылымдарының докторы болған, дүние жүзіне белгілі ғалым. 1938 жылы М. И. Усановичтің ұсынысы қабылданып, *«Қышқылдар мен негіздердің теориясы»* ғылымға енді. Оның негізгі ғылыми жұмыстары ерітінділер теориясына арналды.

(1911-1985)

Батырбек Ахметұлы Бірімжанов

Батырбек Ахметұлы Бірімжанов - тұз түзілу теориясының авторы. Б. А. Бірімжанов - Қазақстан Республикасы Ғылым академиясының корреспондент-мүшесі, Қазақ ССР-інің еңбек сіңірген ғылым қайраткері, химия ғылымдарының докторы болған, табиғи тұздар мен тыңайтқыштардың физикалық химиясы және технологиясын зерттеген ғалым. «Жалпы химия» оқулығының авторы.

Козловский Михаил Тихонович

(1903-1972)

Михаил Тихонович Козловский - аналитикалық химия саласында еңбек еткен әйгілі ғалым, ол аса таза металдар алуда үлкен үлес қосқан химия ғылымдарының докторы, «Амальгама химиясы мен амальгамды металлургия» бойынша ғылыми жаңа бағытта зерттеулер жасап, оның негізін қалады.

Әбікен Бектұрұлы Бектұров

Қазақстанда химия ғылымының негізін салушы, Республика Ғылым академиясын алғаш ұйымдастырушылардың бірі, техника ғылымдарының докторы, Қазақстан Ғылым академиясының академигі, профессор, минералды тыңайтқыштар ендіру жөніндегі әйгілі ғалым Әбікен Бектұрұлы Бектұров болды

A black and white portrait of Abiken Bekturev, an elderly man with white hair, wearing a dark suit jacket, a light-colored shirt, and a patterned tie. The portrait is set against a dark background with a subtle light flare effect.

Әбікен Бектұров
KazOrta.org

(1901-1985)

Сокольский Дмитрий Владимирович

Қазақстандағы катализ мектебінің негізін салушы әйгілі химик, Қазақстан Ғылым академиясының академигі, Социалистік Еңбек Ері Дмитрий Владимирович Сокольский. Ол катализдік гидрлеу теориясын, өршіткілерді, тотығу процесін зерттеудің электрлік-химиялық әдісін ұсынды: іштен жанатын қозғалтқыштардан шығатын газдардың толық жануына қажетті өршіткілер тапты. Д. В. Сокольскийдің шәкірттері - қазақ қыздары Г. Д. Закүмбаева және Ш. Б. Батталовалар да химия ғылымының докторлары, әйгілі химиктер

(1910-1987)

Закунбаева Гаухар Дәуленқызы

Закунбаева қазір Қазақстан Республикасына еңбегі сінген ғылым қайраткері, органикалық катализ және электрохимия институтын басқарған. Д. И. Менделеевтің периодтық жүйесіндегі VIII топ элементтерінің адсорбциялық қасиеттерін толық зерттеп, соның нәтижесінде ацетилен және оның туындыларын гидролиздеу үшін жоғары белсенді және талғамды өршіткілер алды.

Ал Шарбан Батталқызы Батталова Қазақстан Ғылым академиясының академигі, ол мұнай өнімдерін өңдеуге қажетті әр түрлі өршіткілер тауып, олар халық шаруашылығында пайдаланылуда, әр түрлі шикізат қорларын ашуға мүмкіндік туғызды.

Сонгина Ольга Альфредовна

Ольга Альфредқызы Сонгинаның еңбектері негізінен Қазақстанның түсті және сирек кездесетін элементтерін тазартып жіктеуде электрохимиялық әдістерді қолдануға арналған. Ұзақ жылдар бойы ҚазМҰУ-да (1950-1989) шәкірттерге сабақ берумен айналысты.

Көрнекті химиктердің бір тобы: Е. Н. Өзірбаев, Н. К. Надиров, Б. А. Жұбанов, С. Р. Рафиков, А. Ш. Шөріпқанов, Т. К. Шомбалов, Е. Е. Ерғожин көмірсутектерді зерттеді

Ерден Нығыметұлы Әзірбаев

(1912-1975)

Ерден Нығыметұлы Әзірбаев - Қазақстан Ғылым академиясының корреспондент-мүшесі, химия ғылымдарының докторы, органикалық химия саласында - ацетилен және көміртек оксидінің химиясы, азот, фосфор, күкірт, селен, қалайы және қорғасын қатысатын органикалық қосылыстар синтездеу саласында еңбек еткен ғалым. Ол 500-ге жуық жаңа қосылыстар синтездеген болатын.

(1924-2014)

Болат Ахметұлы Жұбанов

Болат Ахметұлы Жұбанов - Қазақстан Ғылым академиясының академигі, Нью-Йорк Ғылым академиясының мүшесі, химия ғылымдарының докторы, Қазақстан Мемлекеттік сыйлығының иегері, Қазақстандағы тұңғыш үлкен молекулалы химия кафедрасын ұйымдастырушы, сол салада жаңа полимерлер синтездеген дүние жүзіне әйгілі ғалым. Оның алған жаңа заттары медицинада дәрі-дәрмек ретінде өр түрлі ауруларды (туберкулез, жүрек

Ахметжан Шәріпқанұлы Шәріпқанов

Ахметжан
Шәріпқанұлы
Шәріпқанов
биологиялық белсенді
заттар синтездеді, оның
«Рихлокаин» деген
препараты медицинада
дәрі ретінде өндірістік
жолға қойылған

1908-2001

Тайыр Көшекұлы Шомбалов

1906-1980

ҚР еңбегі сіңген ғылым қайраткері, химия ғылымдарының докторы Тайыр Көшекұлы Шомбалов зерттеулерінің нәтижесінде көптеген өсімдіктердің химиялық құрамы анықталып, олардан медицина мен халық шаруашылығына аса қажетті заттарды алудың әдістері іс жүзінде пайдалануға ұсынылды. Осыған орай соңғы кезде жастар да өсімдік құрылысының химиясын зерттеумен шұғылданып, олардың дәрілік қасиеттерін анықтауға ден қоюда.

Надир Каримұлы Надилов

Қазақстанда мұнай өнімдерін өңдеу, мұнайды крекингілеу мәселесінде Надир Каримұлы Надиловтың сіңірген еңбегі зор. Н. К. Надилов - Қазақстан Ғылым академиясының академигі, химия ғылымдарының докторы, Қазақ ССР-і Мемлекеттік сыйлығының иегері. Батыс Қазақстанда мұнай фракцияларын өзгертіп, мұнай өнімдерін жаңарту, крекингіні кешенді зерттеу Н. К. Надилов еңбектерінің негізгі бағыты болып саналады.

Фитохимия институтының ғалымдары (А. Әдекенов, т. б.) қазіргі кезде табиғи өсімдіктерден дәрі жасау, олардың экологиялық тиімділігі мен сіңімділігінің жоғары екенін ескеріп, көптеген зерттеу жұмыстарын жүргізді. Соның нәтижесінде 20 түрлі фитопрепараттар дайындалды, оның ішінде ісікке қарсы - «Арглабин», жараға - «Биалм», «Алхидин», «Глидеринин», қабынуға - «Аллапинин», т. б. ауыл шаруашылығы зиянкестеріне қарсы - пестицидтер шығарып, өнімін фармакология, медицина, ауыл шаруашылықтарына ұсынды.

НАЗАРЛАРЫҢЫЗФА

РАҚМЕТ!